

Natuurvereniging Terschelling

december
2021-4

Rinkelbollen

Bestuur

Voorzitter:	Piet Zumkehr	06 5081 6092
Secretaris:	Annie Hek	0562 442 591
Penningmeester:	Jaap de Jong	0562 442 742
Bestuurslid:	Klaas Sluiman	06 5340 3219
Bestuurslid	Leo Bot	06 2272 4810

Colofon

Rinkelbollen/Website	Klaas Sluiman	06 5340 3219
Natuurvereniging Terschelling	e-mail:	natuur@schylge.top
	web:	www.natuurverenigingterschelling.nl

Lid zijn/ worden

Het lidmaatschap van de Natuurvereniging Terschelling bedraagt € 12.50 per jaar, jeugdleden tot 18 jaar € 6,-
Contributie voor postabonnees € 18.50.

**Bank: NL87 RABO 011 93 89 193 t.n.v.
Natuurvereniging Terschelling.**

U ontvangt 4 keer per jaar het mededelingenblad Rinkelbollen en u kunt deelnemen aan de activiteiten van de vereniging zoals lezingen en filmvoorstellingen, excursies en wandelingen.

Omslagfoto: Frank London, oftewel Fungi-Frank, heeft de voorpagina weer gehaald. Deze keer met een prachtig Vuurzwanmetje.

Copyright: Natuurvereniging Terschelling. Alles uit deze uitgave mag worden geciteerd en vermenigvuldigd, echter alleen met bronvermelding en voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

**SLUITINGSDATUM
RINKELBOLLEN 1-2022:
6 MAART 2022**

Rinkelbollen

Inhoud

*Echt leuk om af en toe in het
Bijenpark Terschelling te helpen bij
het tuinonderhoud: snoeien,
maaien, planten, enz.*

*Ehh... onze bijen bijten niet...
06 5340 3219*

Colofon	02
Inhoud	03
Van de voorzitter	04
Maaibeleid op de Boschplaat ondoordacht	05
Welke slakken zie je in de tuin?	07
Wordt Zeepkruid zo algemeen als Teunisbloem?	09
Kleine invasie van Rouwmantel	11
Unieke Kopergroenzwam	12
Pijlstaartrupsen in soorten	13
Bijen trainen kan in minuten	14
Heeft iedere boom een stam?	15
Kerstrecept	16
Propolis, een magisch bijenproduct	19

SCHILDERSBEDRIJF
HAARSMA VOF

Baaiduinen 45
Tel. 0562 448338

Wolwinkel en Lijstenmakerij

Landerum 8A

Een bezoekje meer dan waard!!

Van de voorzitter

Kort geleden was ik aanwezig bij de aftrap van het Waddenlab in de betonningsloods op West. Het gaat hier om een samenwerking tussen de Waddenacademie en Oerol met als doel wetenschap en kunst bij elkaar te brengen. Met die bijeenkomst in de tonnenloods was niet veel mis – al was die loods met geen mogelijkheid warm te krijgen – maar het viel me op dat er maar heel weinig eilanders aanwezig waren. Kennelijk was het ook niet de bedoeling veel eilanders bij het initiatief te betrekken. Maar als bewoner van Terschelling be kroop me in dit gezelschap wel een soort Panda-gevoel. Het lijkt alsof het Waddengebied één groot reservaat

is, waarvan de bewoners één van de te beschermen soorten zijn, een soort Waddenpanda. Natuurlijk zijn we als eilandbewoner al jaren gewend als decor te functioneren voor het plezier van de

toerist, en lijken we zelf een onderdeel te zijn geworden van het toeristisch product. De Waddenacademie lijkt het Waddengebied en zijn bewoners ook van buitenaf te benaderen. We zijn een studieobject waarnaar onderzoek gedaan kan worden. Dat er op de Waddeneilanden gewone mensen wonen, waarmee gewoon gepraat kan worden, is kennelijk al een moeilijke gedachte. Maar onder bewoners van de Waddeneilanden zijn ook veel deskundige mensen, die aan de wetenschap een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Dat tonen de artikelen in onze Rinkelbollen over diverse onderwerpen als planten, insecten en zeeorganismen onder meer aan. De Waddenacademie huist in Leeuwarden en bekijkt ons van buiten het eigen onderzoeksveld. Een nummer van de Rinkelbollen hebben ze er nog nooit gelezen. Laten we hopen dat de Waddenacademie de afstand tussen het wetenschappelijke instituut en de eilander bevolking verkleint. Dat is in het belang van de wetenschap en doet recht aan de bewoners.

Van Anno Smit kregen we een reactie op het artikel over het Goudknoptje in de vorige Rinkelbollen. Hij meldde ons dat het plantje afgelopen zomer ook is gevonden in twee duinvalleien bij paal 15 en paal 19 (Mierenplak). Het gaat hier om twee vochtige terreinen die afgelopen winter zijn afgeplagd als maatregel tegen de nadelige invloed van stikstofverbindingen in onze natuur. De vochtige omstandigheden gedurende de zomer hebben aan de uitbreiding bijgedragen.

Het bestuur kreeg in november bezoek van een delegatie van het project "Het Groene Strand". Het gaat hier om een project van LandschappenNL en de samenwerkende provinciale landschap-organisaties in samenwerking met Stichting Duinbehoud, IVN Natuureducatie, Vogelbescherming Nederland en de Stichting Anemoon. Het doel is op de Nederlandse stranden meer ruimte te geven aan natuurlijke ontwikkelingen zoals het ontstaan van groene stranden en broedgebieden van strandbroeders als bontbekplevier, strandplevier en dwergstern.

De Postcode Loterij heeft een bijdrage van 2.4 miljoen euro aan het project bijgedragen. De delegatie heeft ons gevraagd om waar mogelijk op Terschelling aan het project mee te werken, onder andere door het geven van voorlichting. Wij zijn daar uiteraard voor zover mogelijk toe bereid. Zo zal ook in de Rinkelbollen aandacht aan dit project worden gegeven. Zie voor meer informatie www.hetgroenestrand.nl Inmiddels staan de kerstdagen alweer voor de deur en nadert het einde van het weerbarstige jaar 2021.

Het coronavirus waart opnieuw rond en het is vooralsnog niet duidelijk of we de komende tijd publieksactiviteiten kunnen organiseren. Natuurlijk hopen we daarop, en er zijn al verschillende ideeën over lezingen. Wellicht is er begin volgend jaar iets mogelijk. Houdt de website en de nieuwsbrief in de gaten.

Het bestuur wenst u goede kerstdagen en een voorspoedig en gezond 2022.

Piet Zunkkehr

Voorzitter Natuurvereniging Terschelling

Maaibeleid op Boschplaat lijkt ondoordacht

Leo Bot

Er zijn van die planten waar ik iets mee heb. Sint-Janskruid is er zo een, met die sierlijke

gele bloemen en zeker drie soorten microvlinders die erbij horen. Ik bof, want deze plantensoort is zich op het eiland aardig aan het uitbreiden. Heelblaadjes is er ook een. Ik weet niet wat het is, maar ik vind het altijd leuk om de soort te vinden. Dat wordt alleen maar mooier als ook de bijbehorende vlinders worden aangetroffen. Bij Heelblaadjes staat

de teller hier op drie soorten, de Pluimpjesvedermot (*Oidaematophorus lithodactyla*), de Heelblaadjespalmot (*Apodia bifractella*) en de Alantpalmot (*Ptocheuusa paupella*), allemaal landelijk gezien zeldzaam. De

gevonden.

Dit is een soort niemandsland tussen het fietspad en het weiland, dus dat leek wel veilig. Niets blijkt minder waar!

Onlangs is op ca. een meter van het

eerste twee zijn hier alleen gevonden op de Heelblaadjes in de berm van het Noordpad van de Boschplaat, net ten westen van het begrazingsgebied.

Tijdens een plantenexcursie met Arjan Zonderland vertelde ik dat deze plek, op mijn verzoek, al meer dan 15 jaar niet was gemaaid. Wie schetst mijn verbazing toen in het najaar de berm ter plaatse was gemaaid! Er waren nog wel wat planten overgebleven, dus dat was duimen voor de Pluimpjesvedermot. Die bleek nog wel (in kleiner aantal) aanwezig, hoewel de gemaaide waardplanten moeite leken te hebben om terug te komen.

De planten kwamen laat boven de grond en bleven kleiner dan voorheen.

Gelukkig ontwikkelde zich in de andere berm ook een mooie populatie Heelblaadjes, waarin deze soort zich vestigde en waar bovendien de beide andere soorten werden

Pluimpjesvedermot

fietspad een baan gemaaid en zijn ook de aanwezige wilgenstruiken verwijderd. Het grootste deel van de heelblaadjes is daarmee ook verdwenen, terwijl de noordelijke berm ook weer is gemaaid. Het begint op bestrijding te lijken!

Bij navraag blijkt dit een fout te zijn geweest van een kraanmachinist bij het schonen van sloten. Die heeft dus iets geschoond wat helemaal geen sloot is, maar hoogstens een flauwe greppel!

Geen groot licht, die machinist. Waarschijnlijk goedkoop, maar de natuur betaalt de prijs.

Welke slakken komen in jouw tuin voor?

De groenbak kan tips opleveren!

Henk Mienis

Het inventariseren van tuinen op de aanwezigheid van slakken is niet altijd een gemakkelijk proces. Vooral wanneer dat plaats vindt in een omgeving waar niemand je kent, kunnen de mensen vrij achterdochtig zijn. Zelfs wanneer je vanachter de heg een blik werpt in de tuin, wordt er soms heftig op het raam getikt met de intensie van hoepel op.

Aan de andere kant zijn er ook mensen die vragen waar je naar kijkt en als je dan vertelt dat je een onderzoek uitvoert naar het voorkomen van slakken in tuinen dan krijg je te horen: Ga je gang, maar neem ze dan allemaal mee!

Wanneer in de omgeving gebruik gemaakt wordt van de zogenaamde groenbak, dan kan je op een eenvoudige manier te weten komen welke grotere slakken daar leven. Met het verwijderen van het onkruid of snoeien van de struiken komen ook vaak de grotere slakken in de groenbak terecht.

Meestal zijn dat huisjesslakken maar op deze wijze kunnen ook naaktslakken in de bak terecht komen. De huisjesslakken kruipen dan omhoog en bij het openen van het deksel ziet men vaak een hele selectie aan de onderzijde van het deksel zitten. Op bijgaande foto (Fig. 1) zit onder rechts een grote bruine Segrijnslak *Cornu aspersum*, meer naar het midden een Zwartgerande tuinslak *Cepaea nemoralis* terwijl een deel van de kleine slakjes Gekielde loofslakken *Hygromia cinctella* zijn.

Deze methode heb ik indertijd in Purmerend en omstreken met succes toegepast voor de inventarisatie van Gekielde loofslakken (Fig. 2). Deze slakjes zijn wat kleiner dan de Tuinslakken en Segrijnslakken, maar in

Fig. 1: Binnenzijde van het deksel van een zogenaamde groenbak.

tegenstelling tot de meeste andere slakken zit de Gekielde loofslak op het blad van de struiken, terwijl de andere slakken meestal aan de onderzijde van het blad zitten. Zij komen vaak met het snoeisel in de groenbak terecht. Alleen al in Kwadijk heeft dat binnen 10 minuten acht vindplaatsen op-

Fig. 2:
Gekielde loofslak.

geleverd. Nadat een Gekielde loofslak aangetroffen werd aan de binnenkant van het deksel van een groenbak werden dikwijls ook exemplaren gezien op de struiken in de tuin van het desbetreffende adres.

Op Terschelling kan ik het nooit nalaten om op het kerkhof in Hoorn even in de daar aanwezige groenbakken te kijken. Segrijnslakken en Zwartgerande tuinslakken zijn steevast aanwezig. In de laatste jaren heeft dat meestal ook een of meerdere Gekielde loofslakken opgeleverd. Jan Zorgdrager was indertijd zo op de hoogte van mijn gewoonte dat hij altijd vroeg of er nog wat interessants in de groenbak zat.

Een andere soort die niet algemeen op het kerkhof zelf

gevonden werd maar wel in de groenbak was de Zwervende akkerslak *Deroceras invadens* (Fig. 3), die net als de Gekielde loofslak als een exotische invasieve soort beschouwd moet worden op Terschelling en in heel Nederland.

De groenbakmethode kan ook heel goed toegepast worden tijdens een onderzoek van de aanwezigheid van lieveheersbeestjes. Zij zijn vaak niet alleen aanwezig in de groenbak maar zitten ook vaak te zonnen op het deksel.

Adres van de schrijver:
mienis@netzer.org.il

Fig. 3: *Zwervende akkerslak.*

Wordt het Zeepkruid net zo'n algemene exotische soort op Terschelling als de Teunisbloem?

Henk Mienis

Fig. 1: Zeepkruid, bleekrose gekweekte vorm.

Reeds enkele jaren heb ik mij afgevraagd welke plant staat met rose-achtige bloemen in het duingebied ten zuiden van de Burgemeester van Heusdenweg oostelijk van het West-Cord Hotel nog zo uitbundig te bloeien in de herfst. Elke keer waren de meeste planten al aardig uitgebloeid, maar dit keer had ik eindelijk de gelegenheid om een paar nog mooie exemplaren te fotograferen, thuis gekomen in Israël had ik al gauw de naam gevonden: Zeepkruid *Saponaria officinalis* (Fig. 1). Een exoot uit Zuid-Europa, die het goed doet in tuinen en vooral langs de kust van het vasteland ook steeds meer als een verwilderde soort in

het duingebied en op braakliggende terreinen wordt aangetroffen.

Op Terschelling is Zeepkruid ook al geruime tijd bekend want zij komt reeds voor in de lijst van planten die op de Dellewal aangetroffen werden tijdens een ecologisch onderzoek uitgevoerd door Piet Zumkehr (2011). Zeepkruid werd door hem zo nu en dan gezien in het braakliggende gebied van de voormalige dancing Dellewal. Uit de nabij gelegen zogenaamde grijze duinen was deze soort indertijd nog niet bekend.

Dat is nu wel anders want daar staan in het duingebied langs de Burg. Van

Heusdenweg honderden exemplaren. Uit een controle van de website Waarneming.nl in augustus-september 2021 blijkt dat Zeepkruid beslist niet beperkt blijft in zijn verspreiding tot de Dellwal en het nabij gelegen duingebied. Op bovengenoemde website worden onder andere ook vondsten vermeld vanuit de omgeving van de tuintjes ten westen van West Terschelling, de bossen op West, de bossen tussen West-Terschelling en West aan Zee, Kaapjesplak, Midsland aan Zee, de Kooibosjes, Koreabos, Formerum en Oosterend. Uit deze gegevens kan men de conclusie trekken dat in een groot deel van het duingebied van Terschelling men het Zeepkruid reeds kan verwachten. Zal het Zeepkruid dan net zo'n algemene exoot worden op

Fig. 2: Zeepkruid, bleke natuurlijke vorm.

Terschelling als de Gewone teunisbloem? Wat Zeepkruid betreft is het nog interessant te vermelden dat op Terschelling zowel de natuurlijke vorm met enkelvoudige bloemblaadjes (Fig. 2) als de gekweekte vorm met dubbele of volle bloemen (Fig. 3) wordt aangetroffen. Soms groeien ze zelfs vlak bij elkaar in hetzelfde gebied.

Of het inzaaien van bloemenmengsels in de berm van de wegen ook zijn invloed heeft op de verspreiding van het Zeepkruid op Terschelling is mij onbekend. Ik ben het echter eens met Piet Zumkehr (2021) dat men hiermee voorzichtig moet omgaan, want voordat we er erg in hebben staat Terschelling vol met ongewilde soorten.

Geraadpleegde literatuur
Zumkehr, P.J., 2011. Het bestemmingsplan West-Terschelling in relatie tot Natura2000 en de Flora- en Faunawet. Een voortoets.
Zumkehr, P.J., 2021. Van de voorzitter. Rinkelbollen, 2021 (3): 4-5.

Adres van de schrijver: mienis@netzer.org.il

Fig. 3: Zeepkruid, donkerose gekweekte vorm.

Pauwoog pijlstaart

In de Rinkelbollen van november 2021/3 vertelt Geerlof du Bois over deze nachtvlinder. Hier 2 op de hand van Albert Vis.

Een kleine invasie van de Rouwmantel

Piet Zumkehr

De Vlinderstichting kondigde het in begin augustus jl. al aan. Er stond een invasie van de Rouwmantel op ons te wachten. In Scandinavië en Oost-Europa had de opvallende, donkere dagvlinder met gele zoom een heel goed jaar achter de rug. Onder dergelijke omstandigheden kunnen vlinders ook naar ons land zwerven. Een grote invasie hebben we eerder mogen meemaken in 1995 en een kleinere in 2006. De invasie trad in eind augustus inderdaad op, maar deze bleef zeer beperkt. Landelijk werden slechts een paar honderd vlinders gemeld. Ook op Terschelling werden enkele vlinders

gezien, onder meer langs de Stuifdijk van de Boschplaat en op de Landerumerheide. De eerste melding kwam van Dirk Jan van Schie. Hij maakte op 28 augustus een foto van een vlinder in zijn tuin in Midsland. Dit is voor zo ver bekend het enige exemplaar dat op Terschelling is gefotografeerd.

**U krijgt bericht van onze activiteiten via de nieuwsbrief.
Raadpleeg ook de website of fodzoeker.**

Het Formerummerbos wordt steeds aantrekkelijker

Unieke Kopergroenbekerzwam

Frank London

In het Formerummerbos vond ik deze kopergroenbekerzwammetjes. De blauwgroene stammen worden wel vaker gevonden, nu een keer, door het “lekkere” vochtige weer de vruchtlichamen, zoals dat zo mooi heet.

Wat is er zo bijzonder, behalve de kleur, aan dit kleine paddenstoeltje?

Kunstenaars en meubelmakers zijn er al eeuwen gek op.

Het groene mycelium veroorzaakt in het hout een blauwgroene verkleuring en heeft een conserverende werking. Dat maakt het hout duurzaam en kostbaar. Je vindt het terug in kerken als fineer voor inlegwerk van barokke voorstellingen uit de 18e en 19e eeuw.

Het Engelse bedrijf Tunbridge werd bekend door de productie van gefineerde kistjes en doosjes met deze vreemd-mooie kleur.

**BIJENPARK
TERSCHELLING**

www.bijenparkterschelling.nl

the place to bee
- EXCURSIES - BIJENSAFARI'S
- WORKSHOPS - JONG & OUD
- CURSUSSEN - BIODIVERSITEIT

Pijlstaartrupsen in veel kleuren en maten

Leo Bot

De meesten van ons zullen ze wel eens gezien hebben: pijlstaarten. En dan bedoel ik niet de eenden, maar de vlinders. Als ze op een nachtvlinderavond op het laken verschijnen, ontstaat er altijd enige opwinding. Ze vallen op door hun formaat, hun dikke lijf

kolibrie voor de bloemen hangt om er met zijn lange roltong nectar uit te zuigen, en de Glasvleugelpijlstaart, die hetzelfde doet. Deze laatste overwintert gewoon in ons land.

De rupsen vind je meestal pas door gericht op de waardplanten te zoeken. Zo vonden Annie en ik tijdens onze vogelwachtersweek

en soms door hun kleuren, die in rust niet altijd te zien zijn. Enkele kleinere soorten zijn dagactief; dat zijn de trekkende Kolibrievlinder, die als een

op het eind van de Boschplaat vier grote rupsen van de zeldzame Walstropijlstaart op het Gewoon wilgenroosje, de gebruikelijke waardplant voor de tweede generatie.

De volgende morgen zag ik een van de rupsen op een platliggend deel van het wilgenroosje en toen ik er 5 minuten later weer langskwam, stond er een nogal makke jonge fazant en was de rups verdwenen. Misschien wel de meeste waarnemingen van de rupsen worden gedaan als deze op zoek gaan naar een plaats

om te verpoppen. Dan kunnen ze op allerlei plaatsen gezien worden, bijvoorbeeld op wegen en paden, trouwens niet de veiligste plekken voor een rups.

Op 12 augustus kwamen wij langs de Badweg van West, net ten noorden van het bos, een rups tegen van de Lindepijlstaart, met een blauwe punt aan het achterlijf en een soort gele wratten bij de naschuiers. Linde is daar ver te zoeken, maar ook berk, els en iep zijn waardplanten voor deze soort.

Op het zuidelijk deel van de Badweg kwamen we vervolgens een rups tegen van het Klein avondrood. Deze rups mist de 'stekel' op het achterlijf die deze groep haar naam geeft. Wel heeft hij schijnogen op de voorste segmenten. Bij aanraking begon hij bovendien heftig te kronkelen, wat hopelijk predatoren zal afschrikken. Bij mij werkte dat niet: ik heb hem naar de berm van het fietspad verplaatst.

BIJEN TRAINEN DOE JE IN MINUTEN

Klaas Sluiman

Startup InsectSense en Wageningen Bio-veterinary Research (WBVR) hebben bijen getraind om hun tong uit te steken bij het ruiken van het coronavirus. Het coronavirus veroorzaakt, net als andere ziekten, metabolische veranderingen in het lichaam die een geur veroorzaken. Bijen kunnen binnen enkele minuten getraind worden om de geur van met SARS-CoV-2 geïnfecteerde monsters te herkennen.

Bijen kunnen vluchtige stoffen detecteren met een gevoeligheid van één deel per biljoen. Zo vinden ze een bloem enkele kilometers verderop. Bijen kunnen, net als honden, leren vluchtige stoffen en geuren te detecteren, maar met een training van slechts enkele minuten en als beloning suikerwater. Interessant? Lees meer op <https://www.wur.nl>

Heeft iedere boom een stam?

Piet Zumkehr

Tijdens het 27e symposium van de Waddenacademie in oktober jl in de Betoningsloods op West werd de aftrap gegeven van het Waddenlaboratorium. Een van de voordrachten was van kunstenaar Elmo Vermijs. Hij werkt op het snijvlak van kunst, ontwerp, architectuur en landschap, zegt het programmaboekje. Tijdens zijn lezing ging Vermijs in op een door hem uitgevoerd project in Japan, waarin een in dat land zeer bewonderde boomsoort en een oerbos centraal stond. Daarna liet Vermijs ons kennismaken met een project dat hij op Terschelling had uitgevoerd. Het betreft een kunstwerk van uit natuurbos gezaagde balken, die samen een tribune vormen. Een prima lezing, mooi kunstwerk. Niets mis mee. Maar de locatie, waar het kunstwerk was geplaatst, vind ik wat teleurstellend. Na de mooie verhalen over het oerbos in Japan is de entourage van het kunstwerk, sprietige dennen in een wat natuur betreft zeer arm landschap, wel wat een desillusie. Was er niet een betere plek met een meer natuurlijk bos voor dit kunstwerk mogelijk? Het contrast tussen het beeld van het oerbos en onze eigen dennen is erg groot. En dat is niet alleen in visuele zin zo; ook de geschiedenis van ons dennenbos leert ons dat we hier bepaald niet met een oerbos van doen hebben. Ons dennenbos is aangeplant in de vorige eeuw als economisch project, met als doel op termijn stammen te leveren voor de staatsmijnen. Omdat daarvoor rechte stammen nodig zijn, koos Staatsbosbeheer indertijd voor de aanplant van 600 hectare van uit het buitenland afkomstige dennensoorten, Oostenrijkse den, Corsicaanse den en Zeeden, hier en daar aangevuld met enkele Sitkasparren. In ons voedselarme duinzand en onder de

Elmo Vermijs

zeer winderige omstandigheden zou een dergelijk bos van nature nooit zijn ontstaan. Ons bos is dan ook een door de mens uitgevonden samenraapsel dat amper een natuurlijk ecosysteem vertegenwoordigt. Geen plek dus voor een kunstenaar die iets met oerbos wil.

Vermijs vroeg tijdens het symposium alle aanwezigen te gaan staan en de ogen te sluiten. We moesten onze eigen favoriete boom visualiseren en in gedachte met de rug tegen de stam aan gaan staan. Het eerste probleem was voor mij: wat is mijn favoriete boom? Waar staat deze? Maar al snel werd deze vraag verdrongen door een andere. Heeft mijn boom wel een stam waar je tegenaan kunt leunen? Zo gingen mijn gedachten uit naar een paar

Vervolg op pagina 18

Kerstrecept

Wie eind juni/ begin juli een natuurwandeling maakte en langs Cranberryplekjes kwam, moet het opgevallen zijn hoe ontzettend veel bloesem er te zien was.

Dit belooft wat, denk je dan en inderdaad, het werd een fantastisch Cranberryjaar. Onze *Oxycoccus macrocarpus*, de naam zegt het al, is een vrij zure (oxys), nogal grote (macrocarpus) bes. Cranberry dankt de naam aan het feit, dat de bloemen op Kraanvogels lijken. Kop, hals en snavel.

De ideale bodemsoort is veengrond. Tegenwoordig worden aan de Cranberry weerstandsverhogende eigenschappen toegeschreven, vanwege de vitaminen, mineralen en allerlei zuren, die het bevat. Toen op 16 oktober de napluk werd vrijgegeven, was het zaak de voorraden weer aan te vullen. Annie Hek presenteerde ons recepten die al generaties in haar familie worden gebruikt. Hier volgt een variatie daarop:

INGREDIENTEN voor 4 personen:

- 150 g cranberry's
- 75 g donkere basterdsuiker
- 2 eetlepels vloeibare honing
- 75 ml water
- 1 clementine
- 1 mespunt gemalen gember
- 5 takjes tijm

**Smul lekker
en
prettige
feestdagen
gewenst!**

BEREIDINGSWIJZE

Verwarm de cranberry's samen met de ingrediënten tot de cranberry's open beginnen te knappen. Haal het pannetje van het vuur en roer 1 minuut rustig door. Nu heb je cranberry compote. Roer met een garde stevig door de saus om het iets smeùiger te maken. Wil je liever een gladdere massa, gebruik dan een blender, zo ontstaat de saus.

Cranberrysaus past uitstekend bij wild of gevogelte. We hebben gekozen voor kalkoen.

De lekkerste kalkoen met cranberrysaus

INGREDIËNTEN voor 4 personen

- 1.5 kg kalkoenborst
- 0.5 l karnemelk
- 1 mespunt gemalen nootmuskaat
- 1 mespunt gemalen kaneel
- 0.5 tl anijszaad
- 3 kruidnagels
- Honing naar smaak

Groenten

- 6 grote biologische aardappels
- 5 takjes tijm
- 4 sjalotten
- 4 teentjes knoflook
- 1 el griesmeel
- olijfolie

Extra nodig

- ovenschaal
- keukentouw

BEREIDINGSWIJZE 2 UUR

Sla de kalkoenborst plat. Meng voor de marinade alle ingrediënten door elkaar. Leg hierin de kalkoenborst en laat lekker een nacht marinieren.

Rasp de clementine en pers het sap eruit. Voor de saus van cranberries gaan alle ingrediënten in een pannetje bij elkaar. Breng aan de kook en laat 5 minuten doorkoken. Roer de cranberries stuk met een houten lepel en laat afkoelen.

Verwarm de oven voor op 175 °C. Snijd de aardappels in parten. Snijd de sjalotten in vieren en sla de knoflookteentjes plat. Pak een ovenschaal en doe daarin de groenten. Besprenkel met olijfolie. Breng op smaak met zout en peper. Strooi over de aardappels de griesmeel.

Spoel de kalkoenborst af. Dep droog, leg met de rugkant naar beneden op een plank. Breng een laagje cranberrysaus aan op de binnenkant van de borst.

Rol de borst op tot een rollade en bind op met touw.

Leg de kalkoenborst op de groenten en zet een 1 uur en 10 minuten in de oven. Voeg de honing toe. Laat op z'n minst 15 minuten rusten voordat je de kalkoen aansnijdt.

fraaie zomereiken aan de zuidzijde van het Formerumberbos. Deze bomen zijn langs de open bosrand op een natuurlijke wijze uitgegroeid. Ze hebben een enorme kroon, maar in hoogte halen ze de 10 meter niet. En de zijtakken groeien vanaf de boomvoet alle kanten op in een grillig patroon. Bomen dus zonder stam om tegenaan te leunen. De Terschellinger duinen zijn vanouds zeer open en winderig. Door het constante verstuiwen van zand is het ontstaan van natuurlijk bos in zo'n landschap niet vanzelfsprekend. Na het beteugelen van de verstuiving in de vorige eeuw kreeg de natuurlijke successie een kans, waardoor op sommige plekken geleidelijk een natuurbos tot ontwikkeling kwam, een bos dat niet door mensen is aangeplant. Een dergelijk bos heeft vooral vochtige duinvalleien nodig, waar enige beschutting en voldoende bodemvocht aanwezig is. Droge duingedeelten blijven dan langer open, waardoor het natuurlijke bos niet overal aaneengesloten is, maar wordt afgewisseld met open gedeelten. Bomen van dit natuurlijke bos

Het podium van Elmo Vermijs dat enkele jaren geleden bij Oerol dienst deed op Terschelling. Geheel gefabriceerd van hergebruikte materialen.

bereiken zelden een hoogte van meer dan 7 meter. En de bomen zijn grillig gevormd, waardoor het natuurlijke aanzien van het bos wordt benadrukt. We vinden dit bos in optima forma in het duin ten oosten van Oosterend. De boomlaag heeft er maar een soort, de berk, en we kennen dit bos onder de naam Berkenvallei.

Het kunstproject van Vermijs is prima. Maar het zou mooi zijn als dit project kan leiden tot bespiegelingen over wat op een Waddeneiland eigenlijk een natuurbos is. Niet snel iets met rechtopstaande stammen dus.

Het coronavirus beperkt onze mogelijkheid tot het houden van publieksactiviteiten nog steeds. Mochten we weer een kans zien, dan wordt dit tijdig in de nieuwsbrief en op de website aan u kenbaar gemaakt.

Heeft u vragen of informatie voor het bestuur of bestemd voor dit blad, maak dan gebruik van ons e-mailadres: natuur@schylge.top

Een magisch bijenproduct:

PROPOLIS

Klaas Sluiman

Propolis is een natuurlijk harsachtig mengsel dat door honingbijen wordt geproduceerd uit stoffen die worden verzameld uit planten en knoppen van boombladeren. Het woord propolis is afgeleid van het Grieks, waarin pro staat voor “bij de ingang van” en polis voor “gemeenschap” of “stad”, wat betekent dat dit product wordt gebruikt in de verdediging van de bijenkorf. Vanwege de wasachtige aard en mechanische eigenschappen gebruiken bijen propolis bij de constructie en reparatie van hun bijenkorven- voor het afdichten van openingen en scheuren en het gladstrijken van de binnenwanden. Het vormt een beschermende barrière tegen wind en regen. Bijen verzamelen propolis voornamelijk uit populier, berk en kastanje.

Honing en propolis bieden een gunstig effect op de menselijke gezondheid. Sinds de oudheid is propolis op grote schaal gebruikt door de mens, vooral in de volksgeneeskunde om verschillende kwalen te behandelen. Egyptenaren gebruikten het om faraó's te balsemen, Inca's gebruikten propolis als koortsverlagend middel. Griekse en Romeinse artsen gebruikten het als monddesinfectiemiddel en als een antiseptisch en genezend product bij wondbehandeling. Vanwege de antibacteriële werking werd propolis in Europa erg

populair tussen de 17e en 20e eeuw. In Italië werd het ook gebruikt als vioolvernis door Stradivari. Aan het einde van de 19e eeuw werd propolis gebruikt vanwege zijn helende eigenschappen en in de Tweede Wereldoorlog voor tuberculosebehandeling, vanwege de achteruitgang van longproblemen en herstel van de eetlust. In de Balkanstaten werd propolis toegepast om brandwonden, keelpijn en maagzweren te behandelen. Het eerste wetenschappelijke werk met propolis werd gepubliceerd in 1908, inclusief de chemische eigenschappen en samenstelling. Tegenwoordig is propolis een natuurlijke remedie die in veel reformwinkels en imkerijen in verschillende vormen voor lokaal gebruik wordt aangetroffen. Het wordt ook gebruikt in cosmetica of als populaire alternatieve geneeskunde voor zelfbehandeling van verschillende ziekten.

Huidige toepassingen van propolis: bestrijding van verkoudheidssyndroom (infecties van de bovenste luchtwegen, verkoudheid en griepachtige infecties), evenals dermatologische preparaten die nuttig zijn bij wondgenezing, behandeling van brandwonden, acne, herpes simplex en genitilis, en neurodermitis. Propolis wordt ook gebruikt in mondspoelingen en tandpasta's om cariës te voorkomen en gingivitis en stomatitis te behandelen. Kortom: bijen zijn er niet alleen voor bestuiving en honing. Het zijn magische beestjes.

1648 Pur Sang

Oosterburen 23
8891 GH Midland
Terschelling

0562 - 448090
www.1648pursang.nl
info@1648pursang.nl

Natuurvoeding,
biologische groenten,
fruit en natuurlijke
lichaamsverzorging.

Ook hebben wij een ruime keuze
in Terschellinger kazen, honing,
eilander lekkernijen en
waddendelicatessen.

Nieuw! Toko 10

Vergaap je aan de
vele producten uit
verschillende
Aziatische landen.

*De specifieke smaak van
Terschellinger Boerenkaas*

Terschellinger boerderijzuivel is alleen verkrijgbaar bij de

PIETER PEIT'S HOEVE

Lies 24a Terschelling
Telefoon 0562 448501
www.pieterpeitshoeve.nl